

НІКОПОЛЬСЬКА ЕКСПЕДИЦІЯ

Нікопольська експедиція Інституту археології АН УРСР відновила свої дослідження після перерви з літа 1940 р., коли, нарешті, розгорнулися широкі розкопки на Кам'янському городищі і майже закінчено було дослідження Нікопольського могильного поля. В 1944 р. ми ставили за мету обслідувати стан пам'яток після війни. Тут більше двох місяців точилися жорстокі бої за ліквідацію Кам'янського плацдарму німців. Доценту пограбований окупантами цей багатющий район був майже зовсім позбавлений транспортних засобів. Тому наміри наші довелися обмежити обслідуванням лише найважливіших пам'яток району.

В обслідуванні, крім керівника експедиції, взяли участь науковий співробітник Інституту археології АН УРСР Є. Ф. Покровська і чотири студенти Московського державного університету. Земляні роботи обмежилися рядом зачисток на місцях пошкоджень і невеликим розвідковим розкопом на поверхні Кам'янського городища.

Обслідування Нікопольського могильного поля показало, що воно більш-менш збереглося, крім найбільшої могили, понівеченої німецькою зенітною установкою, яка поспувала не менше, як одинадцять впускних поховань.

Обслідування двох зацілілих в районі царських скіфських могил — Нечаєвої та Орлової, у відстані 65 км на північний захід від Нікополя, виявило дуже прикре пошкодження їх спостережними пунктами, ходами сполучень і бліндажами. По структурі обох цих насипів воєнні спорудження розміщено по схилу на південь. Вже почалось розмивання цих схилів, що загрожує дальшим руйнуванням пам'яток і вимагає якнайшвидшого проведення розкопок.

Значно посповані також і поля славнозвісної могили „Солоха“, які лишилися недосліджені. На ній містився німецький спостережний пункт і тут було збудовано кілька бліндажів. У стінках двох бліндажів виявлено жалюгідні рештки двох, принаймні, впускних поховань.

Під час обслідування цих пам'яток зареєстровано й детально описано кілька десятків могил різної величини і форми.

На Копиловській січі, де перед війною проводив розкопи М. Л. Макаревич, як виявилось, все в порядку. Зібраний тут підйомний матеріал підтвердив давніші вказівки про наявність тут скіфських древностей.

На городищі проведено заплановану ще на 1941 р. зачистку вала в кручі над Білозерським Лиманом. Крім того, зроблено розвідковий розкоп в одному з могиліподібних насипів на знаменській ділянці городища. В ньому виявлено лише вузьку і неглибоку яму, орієнтовану зі сходу на захід, яка не мала культурних решток. Яма, скоріш за все, могильна. Серед робіт на городищі ми заплануємо надалі й дослідження цих насипів, щоб з'ясувати зв'язок їх з основним культурно-історичним вмістом городища.

Б. Граков